

Selâmlaşmanın Önemi

el-Hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn. Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidi'l-evvelîne ve'l-âhirîn. Seyyidina ve senedina Muhammedin ve âlihî ve sahibihî ve men tebiahû bi-ihsânin ecmaîn.

Emmâ ba'du:

Fa'lamû eyyuhe'l-ihvân fe-inne efdale'l-kitâbi kitâbullahi ve efdali'l-hedyi hedyu seyyidinâ Muhammedin sallallahu aleyhi ve sellem. Ve şerre'l-umûri muhdesâtühâ ve küllü muhtesetin bid'atün ve külle bid'atin delâletün ve külle delâletin ve sâhibihâ fi'n-nâr. Ve bi's-senedi'l-muttasılı ile'n-nebiyyi sallallahu aleyhi ve selleme ennehu kâl:

*لِيَسْلَمِ الرَّكْبُ عَلَى الرَّاحِلِ وَالرَّاحِلُ عَلَى الْجَالِسِ
وَالْأَقْلُّ عَلَى الْأَكْثَرِ فَمَنْ أَجَابَ الْمُسْلِمَ فَهُوَ لَهُ وَمَنْ
لَمْ يُجِبْ فَلَا شَيْءَ لَهُ*

Li-yüsellemi'r-râkibu âle'r-rahili ve'r-rahilu ale'l-câlisi ve'l-akallu ale'l-ekseri fe-men ecâbe's-selâme kâne lehu ve men lem yücib fe-lâ şey'e lehu.

Sadaka Rasûlullah fîmâ kâl ev kemâ kâl.

Çok aziz ve muhterem müslüman kardeşlerim!

Allahu Teâlâ hazretlerinin selamı, rahmeti, bereketi cümlenizin üzerine olsun. Allahu Teâlâ hazretleri cümlemizi hulûliyle müşerref olduğumuz Ramazan-ı Şerîf'in feyzinden, bereketinden faydalananlardan eylesin. Bu mübarek ayda kendisine tevbe edip, günahlardan arınıp rızasına vâsıl olmayı cümlemize nasip eylesin. Ümmet-i Muhammed'e hayırlar fetheylesin, ihsan eylesin. Her türlü şerlerden hıfz u himaye ve vikâye eylesin, berî eylesin.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hazretlerinin mübarek hadîs-i şerîflerinden bir demet burada okuyup izah edilecek.

Bu hadîs-i şerîflerin okunmasına ve iza-hına geçmeden önce; evvelen ve hâsseten Efendimiz Muhammed-i Mustafâ hazretlerinin ruh-i pâki için; sonra onun âl'inin, ashabının, etbâının ruhları için; ve sâir enbiyâ ve mürselînin, din büyüklerimiz, cümle sâdât ve meşayih-i turuk-u aliyyemizin ervahı için; bu eseri yazan Gümüşhaneli Hocamız'ın, onun hocaları, talebelerinin ruhları için; Hocamız

Mehmed Zahid-i Bursevî hazretlerinin ruhu için; bu eserin içindeki bilgilerin bize kadar gelmesine emek sarf etmiş olan alimlerin ve râvilerin ruhları için; uzaktan yakından bu hadîs-i şerîfleri dinlemek üzere şu mescide cem olmuş olan siz kardeşlerimizin de âhirete intikal eylemiş olan bütün sevdiklerinin ve yakınlarının ruhları için; ruhları şâd olsun, kabirleri pürnur olsun, memnun ve mesrur olsunlar diye; biz yaşayan müslümanların da rıza-yı ilâhiye uygun ömür sürüp O'nun huzuruna sevdiği razı olduğu kullar olarak varmamıza sebep ve vesile olsun diye; buyurun bir *Fâtiha*, üç *Ihlâs-ı Şerîf* okuyalım öyle başlayalım:

Okuduğum hadîs-i şerîf Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'in bize selam vermekle ilgili tavsiyelerini bildiriyor.

Müslümanların müslümanlar üzerindeki haklarından, müslümanın müslümana karşı vazifelerinden birisi de ona karşı iyi niyet besleyip, gördüğü zaman bunu da dili ile ifade etmek üzere selam vermesidir. Bu selamın çok sevabı vardır.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretlerinin huzuruna bir keresinde birisi gelmişti, herhalde böyle kalabalık cemaat vardı, *es-selâmu aleyküm* dedi. Peygamber Efendimiz *aleyküm selam* dedikten sonra yavaşça *aş-run* dedi, “on.” Yani “Bir selam verdi on misli ecir aldı.” dedi. Sonra bir zaman geçti, bir başka şahıs geldi, o da selam verdi. Peygamber Efendimiz onun da selamını aldı. Ona *işrûne* dedi. *İşrûne* Arapça “yirmi” demek. Demek ki sadece *es-selâmu aleyküm* diyenden *es-selâmu aleyküm ve rahmetullah* dedi diye bu ikinci, ecri iki misli alıyor. Birisi on, birisi yirmi. Sonra bir zaman geçti aradan, bir üçüncü şahıs geldi. O da *es-selâmu aleyküm ve rahmetullâhi ve berakâtuhu* dedi. “Allah’ın selamı üzerinize olsun, Allah’ın rahmeti de üzerinize olsun, bereketi de üzerinize olsun.” diye temennisini çok söyleyince, ona da Peygamber Efendimiz *selasûne* buyurdu. “Bu da otuz ecir aldı.” diye işaret buyurdu selamdan sonra.

Selamın sevabı çok. Hatta bir vesile ile söylemiştik ki; Abdullah b. Ömer *radiyallâhu*

anh, ashâb-ı kirâmın ilmiyle amil, fıkhi meşhur, bilgisi kavî olan bir muhterem siması. O dedi ki bir gün bir kimseye:

“Gel çarşıya pazara gidelim seninle.”

Dedi ki;

“Ey Abdullah, ben senin huyunu bilirim, sen çarşı pazarı pek sevmezsin. Orada aldatmacalar olur, yalan yere yeminler edilebilir, daha başka sıkıntılar olabilir. Sen onun için pek çarşı pazardan hoşlanmazsın ama niye şimdi gitmek için kendin teklif ediyorsun? Niye beni alıp da oraya götürmek istiyorsun?” deyince, o da yavaşça;

“Orada insan çoktur, selam veririz selam alırız.” dedi.

Yani çarşı pazar kalabalık diye, orada çok insan göreceğiz diye gidiyor. Gidecek, *es-selâmu aleyküm ve rahmetullah* diyecek, ecir kazanacak; *es-selamu aleyküm ve rahmetullah* diyecek ecir kazanacak. Yani pazara gidiyor ama içinde bir başka pazarlık var. Başka niyet var. Demek ki sevap kazanmak için gidiyor.

Selam sevaplı bir şeydir. Bir *es-selâmu aleyküm ve rahmetullah* dersiniz, sevabı vardır. Daha fazla artırırsanız daha başka. Bizim selamımız böyledir: *Es-selâmu aleyküm*. Yani kimseye “sizin selamınız bizim selamımız” demek istemiyorum, müslümanlar demek istiyorum. Biz müslümana selamet diliyoruz. Ama nasıl bir selamet bu? *Es-selâmu aleyküm*; Allah’ın selamı. Yani Allahu Teâlâ hazretleri seni dünyada âhirette her türlü sıkıntıdan, üzüntüden, gamdan kederden uzak eylesin, berî eylesin demek.

Selamın bir dua mânası var. Dünyaya da ait, âhirete de ait. Onun için “günaydın” demeye benzemez. “Günaydın” diyorsun. Tamam, gün aydın; güneş çıkmış, ortalık aydınlanmış mânasına geliyor. Veyahut “senin de işte günün aydınlık olsun, başına dünya kararmasın, başına çökmesin” mânasını kastetmiş oluyoruz. Ama selamda âhiret de var. Yani insan dünya ve âhiretin hayırlarını dilemiş oluyor. Sonra Allah’ın rahmetini diliyor.

Allah’ın rahmeti değil mi hep peşinde koştuğumuz?

Bu Ramazan ayı da rahmet ayı değil mi? Ümmet-i Muhammed'in rahmete gark olduğu ay. Peygamber Efendimiz "Cehennem kapıları kapanıyor, cennetin kapıları açılıyor." buyuruyor. Şeytanların muannidleri, reisleri, ilerileri zincirlerle bağlanıyor." buyuruyor. Demek ki insanlar şerri yapmayacak, şeytana aldanmayacak. Hayrı çok yapabilecek. Yedi kat sema bezeniyor. Çok hayırlara nâil oluyor insan. Rahmet. Nereye rahmet inerse orasına ne mutlu. İnsan Allah'ın rahmetine mazhar olursa ne mutlu.

Onun için *es-selâmu aleyküm ve rahmetullâh* diyorsun, Allah'ın rahmetini istiyorsun. Allah'ın rahmeti geldi mi bitti. Ölümüze rahmet istiyoruz, dirimize rahmet istiyoruz. Daha ne isteriz?

Birisi öldü mü ne deriz?

"Allah rahmet eylesin." deriz.

Onun için çok kıymetli. Yani bizim selamımızın mânası derin. Bizim sözlerimiz bizim inancımızdan çıktığı için mânalarında derinlikler vardır. Onu terceme ettiğiniz zaman sığaltırınız, derinliği kalmaz.

Mesela başarı ve muvaffakiyet kelimesi. “Allah muvaffak etsin.” veya “Başarılar dile-
rim.”

Başarı muvaffakiyet demek mi?

Hayır.

Muvaffakiyetin dinimizde çok derin bir mânası var. Muvaffakiyet demek, Allah’ın sana tevîkîni refîk etmesi demek. Allah’ın tevîkî sana refîk olacak. Yani sen Allahu Teâlâ hazretlerinin teyidine mazhar olacaksın. Allahu Teâlâ hazretleri sana lütfeyecek, kerem eyleyecek, hayırları sana ihsan eyleyecek; sen o teyide, takviyeye, kuvvetlendirmeye, desteklemeye mazhar olacaksın. Ondan sonra her şeyi yaparsın. Muvaffakiyet bu. Allah’ın tevîkî sana refîk olacak demek. Başarı; işte ‘baş’tan mı geliyor, başarmaktan mı geliyor. Başarmak da ‘baş’tan geliyor zaten. Başarmak bir işi alıp başına götürmek, öteki ucuna kadar götürmek, tamamlamak mânasına geliyor. Öteki ucuna götürürsün ama sonu kötü gelebilir. Mü-
him olan muvaffakiyettir. Yani başarmak bir şey ifade etmiyor, yetmiyor.

O bakımdan bizim sözlerimizin dinî bir derinliği, mânası var. Sonunda her sözümüz imanımıza gelip dayanıyor. Selamımız imanımıza dayanıyor. Temennimiz imanımıza dayanıyor.

Ne deriz bir insandan ayrılırken?

“Allah’a ısmarladık.”

Ne demek?

“*Goodbye*” desen veya “bay bay” desen veya “hoşça kal” desen, yetmez. “Allah’a emanet ediyorum seni.” diyorsun.

“İsmarlamak” ne demek?

Havale etmek. Yani “seni Allah’ın hıfz u himayesine bırakıyorum, Allah seni hıfz u himaye eylesin, korusun.” diyoruz. Bak ayrılırken “Allah’a ısmarladık” deyişimizde bile bir mânâ var. Bu mânâ “hadi hoşça kal” demekte yok, “bay bay”da yok. “Bay bay” diyorlar, bu sadece İngilizce bilenlere mahsus bir şey değil. “Hadi bay bay” diyor gidiyor. O sözlerin mânası yok, bu sözlerde çok derinlik var.

Bizim her şeyimizde bir derinlik vardır. Yani imanımız her şeyin içine, iliğine işlemiştir. Bizim her hareketimizde o vardır. Ecdadımız. Ecdadımızdan biz takliden yapıyoruz.

Bizde ilim kalmamış. Biz İslâm'ı bilmiyoruz. Takliden yapıyoruz ama adam gayri ihtiyarî “Allah” sözünü söylüyor, gayri ihtiyari Allah'tan bahsediyor. “İnşaallah” diyor, “mâşaallah” diyor fakat işin şuurunda değil.

“İnşaallah” ne demek? “İnşaallah”ın çok büyük mânası var. “Allahu Teâlâ hazretleri izin verir de dilerse ben o işi yapacağım” demek, “dilemezse yapamam” demek. Bak imanla ilgili.

“Yarın bize gelir misin?”

“İnşaallah.”

Ben şimdi “inşaallah” dedim mi bu sefer adam sanıyor ki ben kendisine gitmek istemiyorum.

“Yahu” diyor, “katî söz ver.” Allah'ın âciz nâciz kuluyum; ben nasıl katî söz verebilirim? Ben sana “gelirim” desem gelebilecek miyim? Ayağıma bir felç gelse, arabama bir arıza gelse, başka bir bilmediğim mâni olsa. Ben her şeye mâlik değilim ki. Ben Allah'ın âciz bir kuluyum. İnşaallah gelirim. Allah dilerse gelirim, dilemezse gelemem.

Nasreddin Hoca'nın meşhur hikâyesi var. Sabahleyin hanıma demiş ki;

“Hatun, ben karşıdaki koruya gideceğim. Bir eşek yükü odun keseceğim oradan, yükleyeceğim, öğleden önce eve geleceğim.” demiş.

“Efendi, ‘inşaallah’ de.” demiş hanım.

“Canım ‘inşaallah’ı filan mı var?” demiş.

Fıkra tabi. Hatırda kalsın diye söylenen bir şey.

“İnşaallah’ı maşaallah’ı mı var, işte karşıdaki koru.” demiş.

Yakındaki bir yer, biliyor, görünen bir yer.

“Bilmem. Sen hani vaazlarında söyledin ya ‘inşaallah’ demek iyidir diye; ben ondan onu hatırlatıyorum. Sen bilirsin.” demiş kadın, kenara çekilmiş. Hoca da;

“*Fesubhanallah*, sabah sabah insanı kızdırırlar.” diye söylene söylene bineği almış gitmiş koruya.

Hakikaten kesmiş, odunları iki tarafa ipe sarmış, dehlemiş hayvanını, eve doğru geliyor. Bir taraftan da düşünüyormuş, diyormuş ki;

“Ya işte sabahleyin kadın benim damarıma bastı. Sanki bana hocalık taslayacak. Ben onun kadar bilmez miyim sanki. Bak bitti, öğleye de bir saat, iki saat önce geleceğim işte, varacağım evime.” derken, dönemeçte üç tane atlı Moğol askeri karşısına belirivermiş, çıkmış.

“Dur” demişler.

“Buyurun.” demiş, durmuş.

“Bir şey mi istiyorsunuz ağalar?” demiş.

“Evet” demişler, “bize Konya’nın yolunu tarif et” demişler.

Akşehirli ya hoca. O da demiş ki;

“Ağalar işte şu yolu tutturursunuz. Yol çattallaşınca sağa saparsınız, oradan şöyle olur, oradan şuraya gidersiniz. Önünüze çeşme gelir, atlarsınız.” deyince askerlerin aklı karışmış, demişler ki;

“Düş önümüze.”

“Etmeyin.” demiş, “Etmeyin eylemeyin, işim var gücüm var, hayvan yüklü.”

“Geç! Önümüze düş!” demişler. Sözü dinletememiş, Konya’ya kadar götürttürmüşler.

Tabi kaç günde gitmiş, kaç günde gelmiş...

Artık hanım da beklemiş evde. Gece olmuş, hoca gelmedi; kapının arka tarafını dayaklamış. Neden sonra hoca gelmiş kapıyı çalmış. Yukarıdan seslenmiş hanım;

“Kim o?”

Aşağıdan hoca;

“Aç” demiş, “inşaallah ben geldim.” demiş.

Aklı başına gelince.

Bizim “inşaallah”ımız bu yani. İmanımızdan doğuyor. Yoksa biz “gelmeyeceğiz” diemiyoruz da, “inşaallah gelirim” diyoruz. O mânaya değil. Birisinde bir şey görüyoruz; *maşaallah* diyoruz, *tebarekallah* diyoruz. Bir şeye şaşırırız, hatta kızarız; *subhanallah* deriz.

Subhanallah ne demek?

Allah her türlü noksandan münezzehtir demek. Ne güzel bak; kızdığımız zaman, sevindiğimiz zaman, temenni ettiğimiz zaman, buluşurken, ayrılırken hep Allah, *celle celâlühû ve amme nevâlehû velâ ilâhe gayruhû*.

Neden?

Bunu biz yapamazdık. Şimdi kurmaya kalksaydık bu işi, mahvederdik. Dedelerimiz inançlı oldukları için, hayatıyla böyle yaşadıkları için başından sonuna kadar, sözleri bile böyle olmuş.

Kızır, *lâ ilâhe illallah* der. Bak nasıl kendi kızgınlığını söndürecek söz söylüyor. Ne güzel. *Lâ havle velâ kuvvete illa billah* der. Hani çaresiz kaldığı zaman, Allah'tan başka güç ve kuvvet yoktur mânasına.

İşte onun için selam da böyle. Bizim selamımız lalettayin bir selam değil, derin bir mânası var. Bizim sözlerimiz imanımızın tercümanıdır. Bizim seçtiğimiz kelimelerde, bizim giyimimizde, kuşamımızda, davranışımızda, her şeyimizde bir edep vardır.

Enes b. Malik Peygamber Efendimiz'in huzuruna gelmiş, kapıyı çalmış. Peygamber Efendimiz de çıkmış karşısına, yüz yüze kapıya dönüyor. demiş ki;

“Bir daha böyle kapıya yüzünü dönme; ya sağını dön, ya solunu dön.”

Kapıya direk bakma. Çünkü belki kadın çıkar “Kimmiş o?” diye; kapıya bakarsın belki nâmahrem birisi çıkar diye.

Onun için ben büyüklerimizden görürdüm; bir apartman dairesine, eve gittikleri zaman kapıyı çaldıklarında bir tarafa dönüp de öyle dururlardı.

Nereye dayanıyormuş?

Hadîs-i şerîfe dayanıyormuş.

Hangi maksada dayanıyormuş?

Evin kapısını açacak insan belki benim olduğumun farkında değildir, belki biraz önce sokağa çıkmış olan çocuğu geri döndü sanmıştır, kapıyı o çaldı sanmıştır. Bazen öyle dokuz defa çalar çalar, “Eh!..” diye belki insan azarlamaya kalkar. Hani böyle şeyler oluyor. Belki yanlışlıkla açık kıyafetle çıkar diye, yan dönecek. Her şeyimizde bir âdab var. Her kelitemiz de böyle. Bizim değil, dedelerimizin.

Bize Allah şu mübarek Ramazan hürmetine hayırlarını ihsan eylesin.

Bizim çok acınacak halimiz var.

Neden acınacak halimiz var?

Biz varlıktan sonra darlığa düşmüşüz. Eğer biz dağdan inme olsaydık, çölden çıkma olsaydık, yabanî olsaydık da sonra bu hâle gelseydik medenîlik olurdu. Ama medenîliğin, insanlığın en yüksek seviyesinden bu hâle düşmüşüz. Biz düşkün insanlarız. Yukarılardan paldır küldür yuvarlanmış buralara düşmüşüz. Başka yere bakarsan burası bir seviye ama biz yukarıdan buraya düştük; kolumuz kanadımız kırıldı. Dedelerimizin her yaptığı şey güzeldi.

“Nereden biliyorsun? Onların zamanında yaşadın mı? Sen de biraz fazla methediyorsun dedeleri.”

Hayır, kitaplardan okuyoruz. Onların zamanında buralara gelmiş gezmiş seyyahlar var. Onların kitaplarından okuyorum. Hep bu fikrimi teyit edici müşahedelerle karşılaşıyorum. Adam babamın dostu değil; hasım, düşman. Dindaşım değil; hıristiyan. Avrupa’dan gelmiş, kendisi kitabına yazmış. Ben de zorlamadım. Kânûnî devrinde gelmiş, burayı gezmiş gitmiş. Gördüğü şeyleri methediyor. Temiz diyor, sakin diyor, dürüst diyor, aldatmaz diyor. Methediyor. Benim de hoşuma gidiyor.

Gitmesin mi?

Dedem. Osmanlı deyince yabancı değil ki; dedem, dedemin babası, dedemin dedesi.

Eski zamanlardan beri biz böyle bir sel gibi akıp geliyoruz. Bir zaman “Selçukî” demişler. Bir zaman “Gazneli” demişler. Bir zaman “Osmanlı” demişler. Şimdi de “Türkiye” deniliyor. Ama aynı milletiz. Yani onlar dedelerimiz. Ellerimizde şecerelerimiz var. Kimisinin şeceresi kaç bin seneye kadar gidiyor. İşte onlar elhamdülillah güzel yapmışlardı. Allah bize de o güzel edepleri nasip etsin.

a. Kim Kime Selâm Verecek?

Onun için, Peygamber Efendimiz bize selam vermeyi öğretiyor. Peygamber Efendimiz mürebbî; hem muallim hem mürebbî; hem öğretiyor hem eğitiyor. Terbiye ediyor. Her şeyimizi gösteriyor. Diyor ki; “Selam vermek güzel, sevap.”

Ama kim kime selam verecek?

Li-yüsellim. “Selam versin.” *er-râkibu âlel râhil.* “Yukarıda olan, atlı olan yayaya selam versin.”

Kendisi daha şerefli mevkide, yukarıda; o aşağıya selam versin.

Ve'r-râhilu ale'l-câlisi. “Geçen oturana selam versin.”

Hani bazen yolun kenarında, tarlada, şurada burada oturmuş insanlar olur. Sen geçiyorsun, sen selam vereceksin. Usûl öyle. Orada duran sana selam vermeyecek. Yani sıra bahis konusu olduğu zaman sen vereceksin.

Ve'l-akallu ale'l-ekseri. “Az olan çok olan gruba selam verecek.”

Üç kişi buradan gidiyor, karşıda 30 kişi toplaşmışlar. Onlar selam verecek. 30 kişi bu üç kişiye selam vermeyecek.

Ne olacak?

Fe-men ecebel müsellime kâne lehû. “Kim selam veren kimseye mukabele ederse.”

Birisi selam verdi, ötekisi mukabele ederse ne olur?

Kâne lehû. “Allah tarafından ecri, mükâfatı kazanır.”

Kendi lehine olur. O selama karşılık verdiği zaman kendisi kâr eder, o selamdan bir ecir kazanır. Ama selam veren selam alandan

daha çok kazanır, o ayrı. Yani onun için selamda da biraz acele etmekte de fayda vardır. Selama mukabele eden ecrini alır.

Ve men lem yücib.

Ötekisi selam vermiş, berikisi selamı almamış, aldırmamış. O zaman;

Fe-lâ şey'e lehû. “Onun eline hiçbir kâr geçmez.”

Selam veren kazanır da öteki selama cevap vermeyen kimsenin eli boş kalır.

Onun için selama mukabele etmek lazım. Hatta selam vermek sünnet; ama selamı karşılamak mutlaka gerekiyor. Çünkü Allahu Teâlâ hazretleri âyet-i kerîmede buyuruyor ki;

وَإِذَا حُيِّتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا

Ve izâ huyyîtum bi-tahiyetin fe-hayyû bi-ahsene minhâ ev ruddûhâ. “Siz bir selam ile selamlandığınız zaman ondan daha iyisiyle selama mukabele edin yahut misliyle, dengiyle mukabele edin.”¹

¹ 4/Nisâ, 86.

Mehmed Âkif'in de bir hikâyesi vardır. Mübarek Ankara'dayken Meclis'te çalışmış ya; Meclis'ten gelirken Taceddin gergâhına bir yoldan geçermiş. O yolda da bir bakkal dükkânı varmış. Dükkân bakkal dükkânı ama bakkalın kendisi Medresetü'l-Kuzât'ta okumuş burada. Yani bilgili bir kimseymiş. Kadı olacak kadar dinî tahsili olan bir kimseymiş. Demek ki o zaman öyle oldu, şartlar öyle gerektirdi; bakkallık yapmaya dönmüş adam. Yüksek tahsili var, dinî bilgisi var, Arabiyatı var. Mehmed Âkif onun yanından geçerken *es-selâmu aleyküm* demiş.

Ne yapacaktı?

Geçen durana, oturana selam verecekti. O da çuval mı düzeltiyormuş, eğilmiş böyle, hiç arkasını dönüp kim selam verdi diye bakmadan *aleyküm selam* demiş. Böyle bir baştan savma selam vermiş.

Mehmed Âkif beş-on adım yürümüş. Böyle bir acayip selam olunca merhum geriye dönmüş. Kadı efendinin yanına kadar gelmiş, omzundan tutmuş. O çuvalla meşgul ya, dükkânının önünde çuvalını düzeltmekle meşgul. Şöyle omzundan tutmuş, kendisine çevirmiş;

“Hey efendi!” demiş, *ve izâ huyyîtum bi-tahiyyetin fe-hayyû bi-ahsene minhâ ev misli-hâ âyet-i kerîmesini bilmez misin?*” demiş, okumuş yüzüne, yürümüş gitmiş.

Çünkü kadı o, onun bilmesi lazım. Ya onun kadar güzel selam verecek, ya ondan daha güzel selam verecek. Ben geçerken sana dönmüşüm, *es-selâmu aleyküm* demişim. Sen de bir dön, doğrul, bir güzel tebessüm eyle, *ve aleyküm selam* de, ya bir “ve” ekle, ya bir güleç yüzle mukabele et. Yani biraz daha bir muhabbete vesile olacak bir şey yap. Baştan savma, yani selam verdiğiine pişman eder gibi yapma mânasına onu terbiye etmek için onu söylemiş mübarek.

Diğer hadîs-i şerîf de selam vermekle ilgili.

Li-yüsellimu’s-sagîru ale’l-kebîri vel-marru ale’l-kâidi ve’l-galîlu ale’l-kesîr.

Burada yukarıdakinden farklı bir sınıf sayıyor.

“Küçük olan büyüğe selam versin.”

Yaşça küçük olan büyüğe selam versin. Mevki bakımından küçük olan mevki bakımından büyüğe selam versin.

Vel-maarru. “Murur eden, geçen, yürüyen, *ale’l-kâidi* oturana selam versin.” *Vel-galîlu ale’l-kesîri.* “Az olan da çok olanlara selam versin.” diye bunu böyle bildirmiş.

Selamla ilgili iki hadîs-i şerîf böylece geçti. Siz de bildiğinize bilmediğinize selam verin. Zarar etmezsiniz. Şöyle tavrına, haline bakarsınız. Selam verdiniz mi buzlar çözülüyor. Bazen insana sakallı diye gittiği yerde böyle, sakalı da kara olursa, kaşları çatık bakıyorlar. *Selamun aleyküm* diyorsun, buzlar çözülüyor. *Aleyküm selam* diyor. İyi oluyor. Bildiğinize bilmediğinize selam verin, sevabı çok. Muhabbete vesile olur. İslâm’da muhabbete vesile olan her şeye sevap verilmiştir. Kırgınlığa, dargınlığa vesile olan her şey de yasaklanmıştır. Muhabbet olsun. İnsanlar birbirlerini sevsin. Birbirlerine kızmasını çok güzel öğrendiler, sevmesini de öğrensinler inşaallah.

b. Namazı Dinç İken Kılın!

Li-yusalli ehadikum neşatahu fe-izâ kesile ev fetere fe’l yak’ud.

Bu da namaz kılmakla ilgili bir hadîs-i şerîf. Enes b. Malik rivayet etmiş. Peygamber Efendimiz buyurmuş ki;

“Sizden biriniz namazını keyfi yerindeyken kılsın, keyifliyen kılsın. Neşeliyken, şen şatır iken, dinç iken kılsın. Tembellik, fütur, bezginlik, bıkkınlık, yorgunluk geldiği zaman otursun.” demiş.

Allah Allah, Peygamber Efendimiz bunu niye dedi?

Sebeb-i vürud-u hadiste zikrediliyor ki;

Kâle: Dehale Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem el-mescide. Peygamber Efendimiz mescide girmiş bir gün. *Ve hablun memdûdun beyne sariteyni.* Bir de bakmış ki iki direk arasında bir uzun ip bağlanmış. İki direğin arasında bir ip var. *Fe-kâle mâ hâzâ?* “Bu ip ne oluyor?” demiş, sormuş. *Fe-kâlu li-zeyneb tussalli fe-izâ kesilet ve feteret mekeset bihî.* “Bu Zeyneb *radıyallâhu anhâ*’nın.” demişler. “Bu ipi buraya o bağladı. Namaz kılariken yorgunluktan, bitkinlikten fütur gelirse, dayanamaz hâle gelirse, o zaman bu ipe yapışıyor da öyle ayakta duruyor.” demişler.

Demek ki mübarekler ne kadar namazlar kılıyorlar da ayakta kalmaya halleri kalmıyor. Onun için o ipi oraya bağlamış ki tutsun da ibadetine öyle devam edebilsin diye. Onu beğenmemiş Efendimiz, buyurmuş ki; “*Hallûhu*” demiş, “Bunu çözün buradan.” demiş, çözdürmüş. Ondan sonra da bu hadîs-i şerîfi söylemiş. Demiş ki;

“Sizden biriniz namazı şen şatır, güçlü kuvvetli, dinç vaziyetteyken kılsın. Eğer ayakta duramayacak kadar yorgunsa, o zaman otursun.”

Onun için ibadetin sevilerek yapılması lazım. Mü’minin miracı namaz çok kıymetli bir ibadet. Namazda Allahu Teâlâ hazretlerinin huzuruna çıkıyorsun, O’nunla konuşuyorsun. O’nun huzurundasın. Sen O’nu görmüyorsun, O seni görüyor. Çok kıymetli bir ibadet. Yorgun argın, bezgin olursan olmaz. O huzura çıkmanın kadr ü kıymetini bilen bir insan olarak, dinç ve kuvvetli olarak O’nun huzuruna çıkacaksın. Değilsen, dinlen öyle namazı kıl.

Bize güzel bir misal.

Bizim bu vücudumuzun bizim üzerimizde hakkı vardır. Vücudumuz bizim kendi mülkümüz değildir; bu bize emanettir.

“Bu benim malımdır, istersem kırarım, istersem dökerim, istersem zayıflatırım, istersem şişmanlatırım.” diyemezsiniz.

Bu vücut emanettir. Bu vücudun insan üzerinde hakkı vardır. Bu vücudun hakkı neyse onu vermek lazım. Allahu Teâlâ hazretleri buyurmuş ki;

وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا

Ve cealnâ nevmeküm sübâtâ. “Gecenizi sizin için istirahatgâh kıldık.”²

Uyuyacaksınız. Gündüz çalışmana gideceksin. Vücudunun gıdasına dikkat edeceksin. Sıhhatli müslüman, zayıf müslümandan hayırlıdır.

Bazı kardeşlerimiz oluyor, hastalanıyor.

Neden?

Üç gece uyumamış. Şöyle ibadet edeceğim, böyle yapacağım.

Hiçbir kimse yoktur ki ibadet ile böyle dinin hakkından gelsin. Mümkün değil.

Allahu Teâlâ hazretlerine ne yapsak, nasıl ödeyebiliriz Allah'ın hakkını?

Ödeyemeyiz. Hiçbir şekil ile ödememiz mümkün değil. O halde yapabileceğimiz; ölçülü şekilde ibadet edeceğiz. Kıymet işin çokluğunda değil, kalitesinde. Bir ikindi namazı kılarırsın, elhamdülillah, oturursun. Güzel kılarırsın ama şuurlu kılarırsın. Akşamı kılarırsın ondan sonra, ikindiyle akşam arasındaki günahlara kefarete olur. Yatsıyı kılarırsın, cemaatle kılarırsın. Ne güzel, tamam, biter. Evine gittiğin zaman bir gece namazı kılıp yatıverirsin. Ölçülü müslüman olmak ve vücudun da hakkını vermek çok önemli.

Ölçüyü kaçıırırsan, zayıflarsan, elin ayağın titremeye başlarsa, iki kişi senin koltuğuna girip de seni gezdirmeye başlarsa; o zaman sen iki kişiye daha yük oldun. Hem kendini kurta ramadın, bu sefer iki kişiyi de senin yanına bağladılar. Sen onları bağladın ister istemez. Bu durum iyi değil.

“Kuvvetli müslüman zayıf müslümandan hayırlıdır.”

Onun için hepimiz nasıl olacağız?

Güçlü kuvvetli müslüman olacağız. Yani hem pazusu yerinde, hem vücudu sağlam, hem akli dinç, hem zihni dinç, hem hafızası yerinde, gözleri ışıltılı, pırıl pırıl dikkatli, uyanık müslüman olacağız. Böyle bitkin, halsiz, kıpırdamaya mecali yok.

“Müslümanlar mı? Ya 50 tanesi bir araya gelse bir kişi onu devirir.” denmeyecek.

Müslüman her bakımdan güçlü kuvvetli olacak. Sıhhatli olacağız.

Güzel manzaralı, temiz havalı bir yere gittik. İki saat, üç saat yattık. Baktım dinç kalktık. Temiz havalı, çok güzel bir yer.

Sabahleyin geliyoruz, bugün Ramazan değil mi?

Adam ağzına kocaman, bir karış boyunda tütünü sarmış. Ramazan ya bugün, hiç Ramazan ona gelmemiş. Ağzına tütünü sokmuş, fosur fosur fosurdatıyor bir taraftan; bir taraftan da elinde elektrikli testere var, önünde bir kütük var, onu kesmeye uğraşiyor. Ayağında da sadece bir şort var, üstü çıplak. Giyinmeye ihtiyacı yok. Orası çok güzel havalı bir yer diye

ben hayran kamıştım; Allah ona temiz hava orada nasip etmiyor. O güzel havalı yerde o adam ağzına sokmuş sigaranın bütün dumanını, böyle içine çekip duruyor. Güzel havadan onun nasibi yok. Ramazan'dan da nasibi yok. Rahmetten de nasibi olmayacak. Ne kadar yazık! Allah hidayet etsin, ne diyelim. Allah akıl fikir versin.

Hani bu adamlar bize diyorlar ya; “İlericilik, efendim yirminci yüzyıl, efendim ilim, fen...” Bunların ilimle fenle ilgisi yok; ben katî karar verdim artık. İlimse, işte bizim dediğimiz ilim. Bak biz ilimden yanayız. Biz diyoruz ki; “Sigara zararlıdır. Bunun dumanını çekerken şöyle olur, böyle olur.” diyoruz, söylüyoruz. Adam tutmuyor.

Adam doktor, sigara tiryakisi.

Tabîbün yüdavi'n-nâse ve hüve marîdun. “Tabip, doktor ki halkı tedavi ediyor, kendisi hasta.”

Hak bizim tarafımızda ama hakkı filan tutan yok. Onların hepsi laf. Yani hakkı tutmak, hakkın peşinden gitmek; bunların hepsi hikâye. Bizi tenkit bahis konusu olduğu zaman

diyorlardı, şimdi iş değişti. Onlar için ilim mü-
him değil. Gene de onlar makbul, gene de biz
hor hakir, kenardayız. Ne yapalım, Allah ya-
nında aziz eylesin. Allah o kardeşlerimize de
akıl fikir versin, kurtarsın.

İnsan bir sigara içer, on sigara içer. şu
anda bir şey olmaz. Ama 55 yaşından sonra
merdiven çıkamaz. 60 yaşına geldiğin zaman
öksürükten uyku uyuyamazsın. Sabahleyin
kalktığın zaman bir hal olursun. 60 yaşında piş-
man olursun artık bu sigarayı içtiğine ama;
ba'de harâbi'l-Basra Basra şehri harap olduk-
tan sonra pişman olursun. İş işten geçtikten
sonra. Artık o doktora gidersin, bu doktora gi-
dersin. Var benim böyle tanıdıklarımдан. Ya-
nımda namaz kılıyor. O öksürürken üzüntüden
benim de ciğerim parçalanıyor. Nefes alamı-
yor, nefesi daralıyor; öksürüyor, aksırıyor. Za-
manında içmiş, ciğerlerine zifti doldurmuş.
şimdi o zift çıkmıyor, orayı bırakmıyor. Orada
müteharrik, insanın akciğerindeki tozu toprağı
dışarı atan deri parçaları var böyle dışarıya
doğru devamlı hareket edip de ieridekini dı-
şarı atan, onları öldürmüş. Ziftler yapışmış, ci-
đer alışmıyor şimdi.

İşte böyle olmayacağız. Ciğerimiz sağlam olacak. Kalbimiz sağlam olacak. Pazumuz sağlam olacak. Gözümüz sağlam olacak. Kaşımız sağlam olacak. Sağlam insan olacağız. Her bakımdan sağlam olacağız.

“Efendim ben istediğimi yaparım, sen bana karışma.”

Ben sana karışmayayım ama yanlış yola gidiyorsun. Sonra bu vücut da sana verilmiş bir emanettir. Gel de sen bu emaneti harap etme. Sonra bu emanetin sahibi sana bunu sorar. “Sen benim verdiğim emaneti ne yaptın, nerede harcadın?” diye sorar.

Sıhatten sorulmayacak mı? Demedi mi Peygamber Efendimiz, “İnsanın sıhhatini nerede kaybettiği sorulacak” diye? Kumarhanede, meyhanede, orada burada kaybederse olur mu?

Onu da söyleyeceğiz. Onu da söylüyoruz biz ama bir Beyoğlu’na git bakalım, bir deniz kenarına git. Hiç ilim erbabını dinleyen insan var mı? Millet doludizgin sıhhatini, ruhunu, kalbini bozmaya, tahribe gidiyor. Hiç dinleyen yok. Dinleyen yok mesabesinde az.

Kaç milyonuz?

“Elhamdülillah 50 milyon.”

Kaç tanesi şöyle şuurlu, aklı başında, vücuduna dikkat eden, cemiyetine faydalı olmaya çalışan aklı başında insan? Sen ondan haber ver. Kaç tanesi doğru düzgün insan?

Hepsi hasta. Hepsini tedavi etmek zorundasın. Hepsinin peşinde 10 tane adam lazım. Öyle. O durumda olunca kıymeti olmuyor.

İbadetleri ölçülü yapın da kendinizi tahrip etmeyin. Hanımlar bunu çokça yapar. Rahmetli yakınlarımızdan da böyle zaman zaman yapanlar olmuştu. İnsan ibadeti sevince, ibadete çok düşer; aşırılıktan sıhhatini kaybeder. Öyle olmayacak. Ölçülü olacak. Peygamber Efendimiz’in sünnet-i seniyesi bize ölçüyü getirmiştir. Peygamber Efendimiz’in yaptığı kadar yaparız, dur dediği yerde dururuz. O zaman çok sıhhat buluruz.

Kur’ân-ı Kerîm de Peygamber Efendimiz de buyurmuş: Ramazan’da oruç tutulacak, değil mi?

“İşte hoca şimdi seni yakaladım; bak Ramazan’da oruç tutulacak, yemek yemeyeceksin, su içmeyeceksin, meşrubat içmeyeceksin, aç duracaksın. Bak vücudun zayıflıyor.”

Yok, o senin dediğin gibi değil. Gene yanıldın. Burada da yanıldın. Şimdi sen 11 ay yiyorsun yiyorsun; senin vücudunda yağ birikiyor, fazla maddeler birikiyor, miden yoruluyor, damarlarına kanlar birikiyor, kolesterol miktarı artıyor. Sen bir ay perhize çekildiğin zaman depodaki tapon malları tasfiye etmiş oluyorsun. Yağını pasını atmış oluyorsun. Bir ay sonra böyle dinç, sapasağlam, çakı gibi müslüman olacaksın.

Hiç doktorlar perhiz vermez mi? Kimi kandırıyorsun sen?

Doktorlar hastaları ilk önce yakaladılar mı ilk işi perhizdir; “Şunu yeme, bunu yeme.”

“Doktor bey midem ağrıyor.” dersin, hemen “Şunu yeme, bunu yeme.”

“Başımda şu var.” “Şunu yapma, bunu etme.” “Şuram ağrıyor.”

“Aman şunlara bunlara dikkat et, bırak.”

“Filanca yerim kaşınıyor.”

“Aman ekşi turşu yeme.” demez mi?

Peygamber Efendimiz öyle taklitle gitmiyor; Allah’tan aldığı için bilgiyi, güzel söylüyor.

“Her şeyin bir temizlenmesi vardır, vücudun temizliği de oruçtur.” diyor.

Vücudun da oruçla temizlenecek. Fazlalıklar gidecek, dinçleşeceksin. Daha ne faydaları var...

Sûmû tasihhu. “Oruç tutun, sıhhat bulursunuz.” buyuruyor.

Orucu biz neden tutuyoruz?

Allah’ın sevabını kazanmak için, rızasını kazanmak için. Ama arkasında sıhhat de var.

O halde ölçülü olacağız. Şer-i şerîfe uyacağız, sünnet-i seniyyeye uyacağız. Ne mutlu; Peygamber Efendimiz’in hadislerini okuyorsunuz, İslâm’ın âdâbını öğreniyorsunuz, İslâm kültürüyle kültürleniyorsunuz, başka kültürlerden zihninizi yıkıyorsunuz. Ne güzel. Ölçü bu işte. Bak her şeyi bildirmiş. Daha bir-iki hadis sonra neler gelecek... Sanacaksınız ki gün-

lük bir gazeteden bir haber. O kadar canlı hadisler. O kadar insanla ilgili, o kadar yakından ilgili. Çünkü Allah'tan geliyor.

Resûlullah'a bilgi nereden geliyor? Kim öğretiyor?

Anası yok, babası yok, yetim olarak büyümüş, küçük yaşta amcası, dedesi bakmış. Mektep medrese görmemiş. Orada üniversite yokmuş, okuma yazma bilenler azmış.

Kim öğretti?

Allah *celle celâlih*.

Kim?

Kâinâtın sahibi, her şeyi bilen, bilgililer bilgilisi, mühendisler mühendisi, sanatkârlar sanatkârı, ustalar ustası Allahu Teâlâ hazretleri.

Bir yerde Fatih Sultan Mehmed tebdîl-i kıyafet eylemiş. Orada aksakallı bir ihtiyar adam varmış. Onu biraz pejmurde kıyafetli görmüş, fakir fukarâ durumunda görmüş. Yardım etmek istemiş; gitmiş suyu döküvermiş, abdest aldırıvermiş. Demiş ki;

“Ertesi gün padişahın huzuruna gitsen de, senin ihtiyaçlarını görürse nasıl olur?”

Kendisi tebdîl-i kıyafet gezdiği için sanki padişahı bir başka şahıs gibi söylemek istiyor o yaşlı kimseye. Adam zeki zeki gözünün içine bakmış, demiş ki;

“Zamanın padişahını bana şu anda hizmet ettiren padişahım varken gider ihtiyacımı arz eder miyim?”

c. İleride İslâm Güçlenecek

Le-yazharenne'l-imânu hattâ yerüdde'l-küfre ilâ mevâtinihî. Ve le-yehâdanna'l-bihâru fil-İslâmi. Ve le-ye'tiyenne ale'n-nâsi zemânun yeteallemûne fîhi'l-Kur'âne fe-yual-limûnehû ve yekraûnehû sümme yekûlûne kad fara'nâ ve alimnâ ev allemnâ fe-men zellezî hayrun hüve minnâ. Fe-hel ulâike min hayr. Kâlû yâ Resûlallah! Ve men ulâike? Kâle ulâike minküm ve ulâike vakûdu'n-nâr.

Bu hadîs-i şerîfte Peygamber Efendimiz buyuruyor ki;

Le-yazharenne'l-imânu hattâ yerüdde'l-küfre ilâ mevâtinihî. “Korkmayın ahabım, şu anda azız, zayıfız.” demiş oluyor.

Yani bu sözler yok ama; “Bu iman mutlaka galip gelecek, zahir olacak, üste çıkacak, galibe çalacak, yerleşecek.”

Müslümanlar az, Mekke’den kovulmuşlar, Medine’ye sığınmışlar, zulüm, tazyik, işkence görüyorlar.

“Korkmayın, bu iman muhakkak ve muhakkak galip gelecek, zahir olacak, pırl pırl görünecek, yerleşecek.”

hattâ yerüdde’l-küfre ilâ mevâtinihî.
“Küfrü de çıktığı deliğe kadar sürecek, itecek.”

Kendi yurduna tıkacak. Doğduğu, çıktığı yere gerisin geriye itecek.

Ve le-yehâdanna’l-bihâru fil-İslâmi. “Denizler İslâm’da dalgalanacak.”

Peygamber Efendimiz “Denizler İslâm’da dalgalanacak.” diyor.

Ne zaman diyor?

Sen Osmanlı’yı, Abbasî’yi, Emevîler’i, koca İslâm imparatorluklarını görmüşsün; sana tabii bir söz gibi gelebilir. Düşün; Peygamber Efendimiz küçücük bir grup ile, mü’minlerle

konusurken bu sözü söylemiş. Daha ortada bir şey yokken. Bak nasıl dediği çıkmış. Nasıl mucize-i peygamberî. Ne diyor;

“Bu iman mutlaka galip gelecek, korkmayın! İşkence yaparlar, baskı yaparlar.”

Mekke'den sürdüler, Medine'ye asker çektiler, orada yok etmeye çalıştılar. “Korkmayın, bu iman yerleşecek.” diyor.

Yerleşmedi mi?

Yerleşti.

Sonra ne diyor?

Ve le-yehâdanna'l-bihâru fil-İslâm. “Denizler İslâm'da çalkalanacak.”

Dalgalanmadı mı? Akdeniz Türk gölü, müslüman gölü olmadı mı? Karadeniz müslüman gölü olmadı mı? Kızıl Deniz müslüman gölü olmadı mı? Okyanuslar, denizler dalgalanmadı mı?

Ukbetü'bnü Nâfi, Fas'a, Mağrib'e kadar gidip de devesini Atlas Okyanusu'na sürmedi mi?

İslâm ordularının o komutanı atını denize kadar sürmüş, ondan sonra da ellerini kaldırmış;

“Yâ Rabbi, şu önüme uçsuz bucaksız denizi çıkardın. Eğer imkân olsaydı İslâm’ı oraya da götürürdüm. Adını buraya kadar getirebilirdim yâ Rabbi.” demiş.

Atlas Okyanusu’na dayanmadı mı? Cebel-i Tarık’tan geçmediler mi? Fransa’nın Prene dağlarını aşıp Fransa’ya kadar gelmediler mi? İslâm’ı Avrupa’dan duymayan kaldı mı? Akdeniz bir ara bir bizim gemilerimizin dolaştığı bir yer olmadı mı? Karadeniz’in her tarafı bir ara bizim olmadı mı?

Oldu.

O halde Resûlullah’ın o dediği de çıktı. “Denizler İslâm’da dalgalanacak.” dedi, dalgalandı.

Bundan sonra inşaallah gene dalgalanır. Allah *Ekremü’l-ekremîn*’dir. İnsanlar birer ikişer müslüman olurken, topluca müslüman olmaya başlarlar. Şimdi çok akıllıları müslüman oluyor. Bakıyorsun büyük mütefekkir, bakıyorsun büyük alim, bakıyorsun büyük müdekkik;

inceliyor, inceliyor, inceliyor, müslüman oluyor. Bakarsın toptan müslüman olurlar.

Türkler de öyle olmadılar mı?

Arap orduları geldiler, ilk önce onlarla biraz çarpıştılar; sonra 30 bin, elli bin, 100 bin kişilik çadır ahâlisi müslüman oluverdi. Allah kerim. Biz güzel müslüman olalım. Biz İslâm'a çalışalım. Biz güzel numune olalım. Biz İslâm'a yüzkarası olmayalım. "Bunlar mı müslüman?" demesinler. Gene belki olur.

Ve le-ye'tiyenne ale'n-nâsi zemânun. "İnsanların üzerine bunlardan sonra bir zaman gelecek."

İslâm galip gelecek. İman yayılacak. Denizler İslâm'da çalkalanacak. Ondan sonra insanlara bir zaman gelecek;

Yeteallemûne fîhi'l-Kur'ân. "İnsanlar Kur'ân-ı Kerîm'i öğrenecekler, okuyacaklar."

el-Hamd'den başlayacaklar, *meliki'n-nâs'ten* çıkacaklar. Öğrenecekler.

Fe-yuallimûnehû. "Başkalarına da öğretecekler."

Kendileri öğrenecekler, öğretecekler.

Ve yekraûnehû. “O Kur’ân-ı Kerîm’i okuyacaklar.”

Açıp cüzler, hatimler vesaireler okuyacaklar.

Hepsi güzel değil mi?

Dikkat edin arkasına şimdi.

Sümme yekûlûne. “Sonra diyecekler ki.”
Kad fara’nâ ve alimnâ. “Kur’ân-ı Kerîm’i okuduk, öğrendik, öğrettik.”
Fe-men zellezî hayrun hüve minnâ. “Bizden daha hayırlı kim olabilir?” diyecekler.

“Bizden daha hayırlı kim olabilir? İşte her türlü hayrı, güzelliği yapıyoruz.” gibi bir söz söylüyorlar.

Sonra, *fe-hel fî ulâike min hayrin?* “Bunlarda hiç hayır var mı?” diyor Resûlullah Efendimiz.

Böyle diyen, “Kur’ân-ı Kerîm’i okuduk, öğrettik.” diyenlerde bir hayır olacak mı ki?

Hiçbir hayır yok! Bak hayır olmadığı nasıl anlaşılıyor:

Kâlû yâ Resûlallah! Ve men ulâike? “Bunlar kim ya Resûlallah?”

“Bunlarda hiçbir hayır var mı?” deyince meraklanmışlar. Hem Kur’an okuyorlar, hem öğreniyorlar, hem öğretiyorlar, ondan sonra da “Bizden daha hayırlı kim olabilir?” diye de böhürleniyorlar. Ama onlarda hiçbir hayır yok. Olmadığını Peygamber Efendimiz soru siygasıyla belirtiyor.

Fe-hel fî ulâike min hayr? “Hiç bunlarda bir hayır var mı?”

Yok demek istiyor. Onun üzerine soruyorlar;

“Kim bunlar ya Resûlallah?”

Kâle ulâike minküm. “Onlar sizden.”

Yabancı değil, dışarıdan ithal malı gelmiş değil, sizden.

Ve ulâike vakûdu’n-nâr. “Onlar cehennem odunları.” diyor.

“Sizden ama cehennemin odunları.”

Hiç kimsenin garantisi yoktur. Aklımızı başımıza toplayalım. Şu mübarek aydan istifade edelim. Hiç garantimiz yoktur. Allahu Teâlâ hazretlerinin dergâhı çok ulu, çok azametli bir dergâhtır. Burada övünmeye gelmez.

Burada insan boynunu bükcek, edebini takınacak. Terbiyesizliğe gelmez. Sû-i edepte bulunmaya gelmez. Aklını başına topla. Hiçbir şeyimizle övünecek halimiz yoktur. Hiçbir şeyimizle övünemeyiz.

İlmimiz?

Bizden daha nice bilgililer vardır.

Amelimiz?

Onu biz biliriz nasıl amel olduğunu; ne eksikleri vardır, ne kusurları vardır...

Oruç tutuyoruz şimdi. Oruç tuttuk, akşama “oruç tuttuk” diyeceğiz.

Orucun esrârı, hikmetleri, incelikleri var. Peygamber Efendimiz buyuruyor ki;

“Bir kimse yalan söylemeyi, yalancı şahitlik etmeyi bırakmadıktan sonra Allah’ın onun aç susuz kalmasına ihtiyacı yoktur.”

Yalan söylemeyeceksin. Gözünü haramdan sakınacaksın. Kötülüklerden sakınacaksın. Dilinle kimseyi incitmeyeceksin. Oruç güzel huylarla beraber olacak. Yoksa insanın kârı olmuyor. Demek ki sen “oruç tuttum” diyeceksin ama hiçbir şey yok. Bunlar da nitekim

“Kur’ân-ı Kerîm’i okuduk, öğrendik, öğrettik.”
diyorlar da, bak “cehennem odunu” diyor.

Onun için ne yapacağız?

Allah’a sığınacağız.

“Yâ Rabbi, senin azabından, ikabından, gazabından sana sığınırız. Başka kimden ne medet gelir? Gelmez. Senden sana sığınırız yâ Rabbi. Senin affın, merhametin çoktur. Kusurlu olduğumuzu itiraf ediyoruz, hatamız kusurumuz çoktur. Sen lütfunla bize hidayet eyle. Kusurları düzeltmek nasip eyle. Sana güzel kulluk etmeyi bize nasip eyle. Zikrinde, şüküründe, hüsnü ibadetinde bize tevîkîni refîk eyle. Muvaffakiyet ver, hidayet ver bize; senin istediğin gibi kulluk etmeye muvaffak olalım.”

Yalvaracağız. Bunun için gözyaşı dökeceğiz. Medet ederse, inayet ederse öyle olabilir.

Aksi takdirde, insanın kendisini doğru yolda sanıp da böyle yanlış yolda olması kadar büyük zarar yoktur. Nitekim Kehf sûresinin sonunda Allahu Teâlâ hazretleri buyuruyor ki;

قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا

Kul hel nünebbiüküm bil-ahserîne a'mâlâ. “Resûlüm, o insanlara de ki; ‘Ben amelce en çok ziyanda olanları sizlere bildireyim mi?’”³

Nedir, kimlerdir onlar?

الَّذِينَ ضَلَّ سَعِيَّهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ
أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا

Ellezîne dalle sa'yuhum fil-hayâti'd-dünyâ. “O kimselerdir ki o en çok zarara uğrayan kişiler; yaptıkları çalışmalar, faaliyetler, say u gayretler sapıktır.”

Ters istikamete, yanlış, Allah'ın rızası istikametinde değil, ters istikamettedir.

Ve hüm yahsebûne ennehüm yuhsinûne sun'a. “Hâlâ onlar sanırlar ki iyi bir şey yapıyoruz.”⁴

Yanlış, sapık. Sabahtan akşama uğraşman boşuna. Ters. Allah'ın rızasını düşünmedin, kendi aklına gittin. Yanlış yola gidiyorsun.

³ 18/Kehf, 103.

⁴ 18/Kehf, 104.

Güya “İnsanlara hizmet edeceğim. İşin doğrusu bu.” diyorsun. Yanlış.

Bize akıl öğretmeye kalkıyor. “Gel biraz dünyadan kâim almaya bak.” diyor. “İnsan dünyaya bir defa geliyor.” diyor. Biz de biliyoruz insanın dünyaya bir defa geldiğini. Ondan zaten korkuyoruz ya. Bir kere daha gelmek olsa o zaman hani telâfi imkânı olur. Bir gitti mi insan, yandı! Bir gafil gitti mi öbür tarafa, mahvoldu! Biz de biliyoruz. Senden âlâ biliyoruz.

İnsanın kendisini doğru yolda sanıp da yanlış yolda olması çok büyük zarara uğrattır insanı.

Peki yanlış yolda olup da yanlış yolda olduğunu bilmesi?

O bir derece iyidir. Adam içki içiyor ama içkinin kötü olduğunu biliyor. Bir zaman gelir, ıslah olur. Kumar oynuyor ama kumarın kötü olduğunu biliyor. Bir zaman gelir, ıslah olur. Rüşvet alıyor. Bir zaman gelir, ıslah olur. Yanlış olduğunu bilirse. Ama;

“Bunu ben yapacağım, bu benim hakkım, şimdiye kadar başkaları yemiş, biraz da ben yiyeceğim. İnsan bu kadar maaşla geçinemez.”

Geçinemezsen başka memuriyete git. Bu memuriyette o maaşla rüşvet almadan yapacak insanlar var. Çok kazançlı başka işe gir. Fabrikada çalış. Ne yaparsan yap. Kendi muhakemen ile kendini rüşvet almaya haklı görüyorsun. Ama hakkın yok.

Onun için kendimizi böyle Allah’a sığınıp korumaya gayret edelim. Çok edepli olalım. Her an kendimizi kontrol edelim, acaba doğru yolda mıyız yanlış yolda mıyız diye. Pek öyle aklına güvendi mi insan, bir edepsizlik yaptı mı, Allah tevîkîni çekerse, hidayetini kaldırırsa insanın üzerinden, önüne ışık tutmayıverirse sapıtır insanlar.

Şuradan anlayın ki; dünya üzerinde pek çok insan var, hepsi doğru yapıyorum sanıyor.

Amerikalılar’a sen eğri yapıyorsun der misin? Kabul ettirebilir misin? Ruslar’a kabul ettirebilir misin?

Niye Afganistan’a girdin desen ikna edebilir misin?

Herkes “benim ayrımım tatlı” diyor, “ekşi” diyen yok. Herkes kendisini haklı görüyor. Ama birbiriyle çatıştığı zaman birisi haklı, birisi haksız. Yahut ikisi de haksız. Çok dikkat etmek lazım.

d. Ben Alimim Diyen Kimse

Gümüşhaneli [Ahmed Ziyaüddin] Hocamız *rahmetullâhi aleyh* bu hadîs-i şerîfin izahında çok güzel şeyler nakletmiş. İbn Ömer *radı-yallâhu anh*'ten naklen şöyle demiş:

“Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'den duydum, buyurdu ki; *Men kâle innî âlimun fe hüve câhilun*. ‘Kim ki ‘ben alimim’ der, cahildir!’”

Kim diyor bu sözü? Resûlullah söylüyor.

“Ben alimim. Bu işi ben bilirim. Ben bu işin bir numaralı adamıyım, mütehassısıyım. Benden üstünü yoktur, bu benim sahamdır.”

Cahilsin sen.

Nereden bildin?

Resûlullah söyledi.

Neden?

İlmin hudutsuzluğunu anlayamamış, “biliyorum” diyor.

Bildiğin ne?

Biz şimdi ondokuzuncu yüzyıldaki alimlerin bilgisine gülüyoruz. Yirminci yüzyılın ortalarında yapılmış otomobilleri yolda gördüğümüz zaman gülüyoruz, “Şu arabalara bak.” diyoruz.

Tabi şimdi son model otomobilleri görünce 30’ların, 40’ların arabalarına gülmüyor muyuz?

“Şu komik vasıtaya bak.” diyoruz.

Ansiklopedilerde eski bisikletleri gördüğümüz zaman gülmüyor muyuz?

İlmin hududu yok.

Bak Japonlar nasıl saat yaptılar; görmüyor musunuz, rakamla söylüyor. Biz eskiden akrebi öğreneceğiz, yelkovanı öğreneceğiz;

“Akrep şurayı gösteriyor, yelkovanı şöyle yapıyor, bunu buna eklersen işte saat beşi çeyrek geçiyor.” derdik.

Şimdi adam “5.25” diyor, “5.15” diyor, saniyesini söylüyor. Bir saatin içine ne hünerler koymuş. İlim ilerliyor. Adam küçücük bir toplu iğne başı kadar bir şeyin içine bir elektronik beyin yerleştiriyor. Kalemin içine saat koymuş, alarmları var. Sen yazarken çalışıyor, “zamanım gelmiş” diyorsun kalkıyorsun. Bunlar küçük şeyler daha, nice incelikler var...

Demek ki “ben biliyorum” diyen insan ilmin hudutlarını anlayamamış, hakikaten cahil. Mütevazı olacak.

“Benim bildiğim bir nebze bilgi var ama...”

İnsan haddini bilecek.

An ba’dı’l-hükemâ. “İslâm alimlerinden birisinden, hikmet sahibi bir şahıstan nakledilmiş ki.” *Men re’eytehû müciben an külli mâ suile ve muabbiren li-külli mâ şehide ve zâkiren li-külli mâ alime fe’stedil bi-zâlike alâ cehlihî ve da’vâ ademi’l-ilmi mine’l-âlimi delilun alâ kuvveti ilmihî.*

Müslümanların da filozofları, hakimleri var. Diyor ki bu hakim;

“Bir kimsenin her sorulana cevap verdiğini görürsen, her gördüğünü tabir ettiğini, izah ettiğini, açıkladığını görürsen ve her bildiği şeyi diline döküp de söylediğini görürsen, bundan anla ki; o cahildir.”

Demek ki hakiki alim icabında “ben burasını bilmiyorum” diyecek, mert olacak. Bilmediğini söyleyecek. Çünkü insan her şeyi bilemez. Her bildiğini söylemek de gerekmez. İnsanın dilinden dolayı başına neler gelir. Ondan sonra her gördüğünü de ille izah etmesi gerekmez. Biraz aklını başına toplaması lazım.

İnsan haddini bilirse daha iyi olacak. Allah Teâlâ hazretleri bizi bu hadîs-i şerîfte anlatılan durumdaki insanlardan etmesin. Bu, âhir zaman alametidir. Kur’ân-ı Kerîm’i biliyor, öğreniyor, öğretiyor, okuyor, “Bizden daha hayırlı kim var?” diyor; ama cehennemin odunu oluyor.

Kendimizi o duruma düşürmeyelim.

İhlâslı mü’min olalım. Kâmil, takvâ ehli müslüman olalım. Edepli, terbiyeli müslüman olalım. Allah Teâlâ hazretlerinin sevdiği, razı

olduğu kul olmanın çaresine bakalım. “Gel benim sevgili kulum” dediği kullardan olmaya çalışalım.

ارْجِعِي إِلَى رَبِّكَ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً . يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ
الْمُطْمَئِنَّةُ

Yâ eyyetühe'n-nefsü'l-mutmainne, irciî ilâ rabbike râziyeten merziyyeh⁵ diye, o hitaba mazhar olanlardan olmaya çalışalım. Bu edeple, terbiye ile, Allah'ı çok zikretmekle, Allahu Teâlâ hazretlerine çok iltica etmekle, tevekkül eylemekle olur.

Bu güzel hasletleri, Allah şu mübarek Ramazan hürmetine cümlemize ihsan eylesin.

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŐAN

2 Ramazan 1403 / 12.06.1983

İskenderpaşa Camii/ İstanbul

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

